

کلان طرح های گروه فلسفه

تمام طرح های پژوهشی گروه فلسفه در قالب کلان طرح ها به انجام می رسد. کلان طرح ها پروژه های بزرگی هستند که به صورت برنامه ریزی شده طی مدت چندین سال یک یا چند مسئله مرتبط به یکدیگر را در یک شاخه علمی پیگیری می کند با این هدف که بتواند در پایان برنامه، آثاری مبنایی و مرجع در آن رشته علمی بر جای گذارد. از این رو، از چند سال گذشته در پژوهشکده فلسفه و کلام اسلامی چندین کلان طرح برنامه ریزی شده است که عبارتند از:

الف) کلان طرح فلسفه زبان و علم اصول

تعامل فکری میان سنت ها و حوزه های فکری مختلف و سنجش و مقایسه آنها بسیار سودمند است، به ویژه از این جهت که می توان در فرایند تعامل و تضارب آرا به نتایج نوین در جهت شناخت ضعف ها و توانایی های سنت های فکری اصیل دست یافت.

بی تردید علم اصول فقه از غنی ترین میراث های حوزه های علمیه شیعه است. بخش مهمی از این علم مربوط به تهیه و تنظیم قواعد عام زبانی استنباط حکم شرعی از دلیل لفظی است. این بخش که بسیار غنی و درعین حال ناشناخته است، تاکنون به شایستگی عرضه نشده است.

نکته دیگر اینکه در سنت فلسفی مغرب زمین چندی است که فیلسوفان در باب زبان و ربط و نسبت آن با واقعیت و ذهن تحقیقاتی کرده و به نتایجی نیز دست یافته اند و این دستاوردها امروزه مورد توجه عالمان رشته های علوم انسانی است. از این رو، سنجش و مقایسه این دو حوزه مهم فکری از منظر فلسفی می تواند به تعامل این دو حوزه و بهره گیری علم اصول از حوزه های معرفتی ناظر به زبان منتهی شده و به بالندگی و توانمندسازی آن در جهت تولید علم و نظریه پردازی بینجامد. برای تحقق چنین هدفی، کلان طرح «فلسفه زبان و علم اصول» طراحی شده و به مرحله اجرا در آمده است که به برخی از مراحل آن اشاره می شود:

* برنامه های در دست اقدام

الف) تهیه مجموعه مقالات تألیفی و ترجمه ای در دو سطح

ب) معرفی چشم اندازها، کلیات و قلمرو مباحث زبانی در علم اصول و فلسفه تحلیلی؛

ج) ورود به مباحث مهم فلسفی که در این دو حوزه طرح شده اند؛ از قبیل مسئله معنا، دلالت، قصد، وضع، افعال گفتاری و...؛

د) ترجمه کتاب‌های اصلی و تأثیرگذار فلسفه تحلیلی جهت انتقال درست و صحیح این مکتب و بومی‌سازی آن؛

ه) تألیف کتاب در قالب پروژه‌های تحقیقی در باب موضوعات مختلف فلسفی مربوط به حوزه زبان به صورت سنجش و مقایسه؛

و) برگزاری نشست‌های علمی و میزگردهایی با محوریت فلسفه تحلیلی و علم اصول؛

ز) طرح پرسش و اقتراح از صاحب نظران به منظور استفاده از آرای گوناگون.

* طرح‌های پژوهشی فعال در این کلان طرح

۱. افعال گفتاری در فلسفه تحلیلی و علم اصول، محمدعلی عبداللهی؛
۲. نظریه معنای دیویدسون، علی صبوحي؛
۳. انتساب باور و دیدگاه ارجاعی، احمد رضا همتی؛
۴. اسم‌های اشاره و ضمائر در فلسفه زبان، ساجد طیبی؛
۵. نشانگری صلب و ضرورت؛ ساجد طیبی؛
۶. درآمدی بر فلسفه نظریه احتمالات، محمود مروارید؛
۷. برون‌گرایی در محتوای حالات ذهنی، محمود مروارید؛
۸. معناشناسی واژگان دال بر نوع‌های طبیعی، مصطفی مهاجری؛
۹. استدلال‌های کریپکی برای نظریه حکایت مستقیم، هاشم مروارید؛
۱۰. بررسی و نقد دیدگاه کریپکی درباره پیروی از قاعده شکاکیت معنایی و امتناع زبان خصوصی؛ جعفر مروارید؛
۱۱. گزاره‌های شرطی و واجب مشروط در اصول فقه، علیرضا محمدی؛

۱۲. تحلیل متعلق امر، علیرضا محمدی؛

۱۳. مجموعه مقالات فلسفه تحلیلی (ترجمه)، گروه مترجمان؛

۱۴. درآمدی بر فلسفه نظریه احتمالات، محمود مروارید؛

۱۵. مجموعه گفت و گوها و نشست های فلسفه زبان و علم اصول؛

۱۶. تدوین کتاب دانش های زبانی: مجموعه مقالات کلان طرح فلسفه تحلیلی و علم اصول؛ جمعی از نویسندگان

گفتنی است بیشتر این طرح ها به اتمام رسیده و یا در شرف اتمام است.

ب) کلان طرح رابطه نفس و بدن

اهمیت نفس و شناخت آن به دلیل نتایج مهمی که بر آن بار می شود همواره مورد توجه فیلسوفان بوده است؛ اما در سال های اخیر ذهن [mind] و فرایندهای ذهنی و ماهیت آن توجه بسیاری از فیلسوفان مغرب زمین را به خود جلب کرده است، تا آنجا که قرن بیست و یکم را قرن فلسفه ذهن نامیده اند و تلاش می شود مسائل فلسفی مهم با توجه مجدد به مسئله ذهن حل شود. بدین لحاظ، از چندین سال پیش کلان طرح «فلسفه نفس» در پژوهشکده فلسفه و کلام اسلامی تهیه شده است. برخی از پژوهش هایی که در این کلان طرح پیش بینی شده یا به انجام رسیده عبارتند از:

۱. فرهنگ اصطلاحات علم النفس اسلامی و فلسفه نفس معاصر غربی؛

۲. تاریخ علم النفس اسلامی؛

۳. درآمدی بر علم النفس اسلامی؛

۴. علم النفس اسلامی حکمای مسلمان؛

۵. پرداختن به آثار اصلی فلسفه نفس جدید.

* طرح‌های فعال در این کلان طرح:

۱. مسئله آگاهی در فلسفه ذهن، یاسر پوراسماعیل؛
۲. قوای نفس و ماجولاریتی ذهن، یاسر پوراسماعیل؛
۳. درآمدی بر مسئله نفس و بدن در نظام حکمت صدرایی، هادی موسوی؛
۴. کیفیات ذهنی و مقایسه آن با آرای فیلسوفان مسلمان؛ احمد رضا همتی مقدم و یاسر پوراسماعیل.

• آثار منتشر شده از این کلان طرح:

۱. نظریه‌های مادیانگاران ذهن؛ بررسی و نقد نظریه‌های فیزیکیستی در فلسفه ذهن؛ احمد رضا همتی و علی صبحی.
۲. نوحاستگی و آگاهی، یاسر خوشنویس؛
۳. درآمدی به فلسفه ذهن، ترجمه مهدی ذاکری؛
۴. کتاب‌شناسی توصیفی فلسفه نفس؛ محمد ملکی؛
۵. مجرد سیال؛ بررسی چگونگی تجرد نفس با تغییر آن؛ علیرضا اسعدی؛
۶. مسیحیت و مسئله ذهن و بدن؛ گروه مترجمان
۷. اسلام و مسئله نفس و بدن؛ جمعی از نویسندگان
۸. مجموعه مقالات همایش بین‌المللی آموزه‌های دینی و مسئله نفس و بدن (جلد اول): نفس و بدن در متون دینی؛ جمعی از نویسندگان
۹. مجموعه مقالات همایش بین‌المللی آموزه‌های دینی و مسئله نفس و بدن (جلد دوم): نفس و بدن در فلسفه مشاء و حکمت متعالیه (۱)؛ جمعی از نویسندگان

۱۰. مجموعه مقالات همایش بین‌المللی آموزه‌های دینی و مسئله نفس و بدن (جلد سوم): نفس و بدن در فلسفه مشاء و حکمت متعالیه (۲)؛ جمعی از نویسندگان

۱۱. مجموعه مقالات همایش بین‌المللی آموزه‌های دینی و مسئله نفس و بدن (جلد چهارم): نفس و بدن در الهیات تطبیقی؛ جمعی از نویسندگان

۱۲. مجموعه مقالات همایش بین‌المللی آموزه‌های دینی و مسئله نفس و بدن (جلد پنجم): نفس و بدن و مسئله معاد؛ جمعی از نویسندگان

۱۳. مجموعه مقالات همایش بین‌المللی آموزه‌های دینی و مسئله نفس و بدن (جلد ششم): نفس و بدن پیش و پس از مرگ؛ جمعی از نویسندگان

۱۴. مجموعه مقالات همایش بین‌المللی آموزه‌های دینی و مسئله نفس و بدن (جلد هفتم): نفس و بدن در اخلاق و انسان‌شناسی؛ جمعی از نویسندگان

۱۵. نظریه کارکردگرایی در فلسفه ذهن؛ گروه مترجمان

۱۶. نظریه دوگانه‌انگاری و رفتارگرایی در فلسفه ذهن؛ گروه مترجمان

۱۷. نظریه این‌همانی در فلسفه ذهن؛ گروه مترجمان

۱۸. نظریه حذف‌گرایی در فلسفه ذهن؛ ترجمه یاسر پوراسماعیل

۱۹. درآمدی به فلسفه عمل؛ مهدی ذاکری.

ج) کلان‌پروژه «توانایی‌های فلسفه اسلامی و ربط و نسبت آن با حیات سیاسی - اجتماعی»:

این طرح در پی تأکید مقام معظم رهبری در جمع بعضی از فرهیختگان مبنی بر تبیین و تعیین ربط و نسبت فلسفه اسلامی با حیات اجتماعی - سیاسی، در پژوهشکده شکل گرفت و طرح تفصیلی آن تهیه و مراحل اجرایی آن مشخص گردید. این طرح بر آن است تا نشان دهد توانایی‌ها و کاستی‌های فلسفه اسلامی به ویژه در ربط و نسبت آن با حیات بشری چیست. برای رسیدن به این مقصود در مرحله نخست باید دید ماهیت و حقیقت فلسفه اسلامی چیست و از واژه «فلسفه اسلامی» چه چیزی اراده می‌شود. برای تحقق هدف مذکور و پیشبرد

موضوع، کارهای متعددی به شرح زیر در نظر گرفته شده است:

- اجرای طرح‌های پژوهشی با موضوع «چیستی فلسفه اسلامی» و موضوعات مربوط به آن؛
- اجرای طرح‌های پژوهشی با موضوع «توانایی‌های فلسفه اسلامی و ربط و نسبت آن با حیات اجتماعی - سیاسی»؛
- تألیف و ترجمه مجموعه مقالات؛
- برگزاری نشست‌ها و گفت‌وگوهای علمی.

* طرح‌های فعال این کلان طرح:

۱. مجموعه مقالات چیستی فلسفه اسلامی، گروه محققان؛
۲. تأثیر طبیعیات بر فلسفه اولی، سعید انواری؛ (در دست انجام)
۳. قلمروهای هستی در فلسفه تحلیلی؛ محمدامین احمدی (در دست انتشار)

* آثار منتشر شده از این کلان طرح:

۱. کتاب‌شناسی توصیفی مکتب تفکیک، هادی ربانی؛
۲. تأثیر گناه بر معرفت از دیدگاه آگوستین، زهرا پورسینا
۳. تأثیر گناه بر معرفت از دیدگاه غزالی، زهرا پورسینا
۴. درآمدی بر چیستی فلسفه اسلامی؛ به کوشش ابراهیم علی‌پور
۵. چیستی فلسفه اسلامی؛ یارعلی کردفیروزجایی.
۶. فلسفه هنر ابن سینا؛ هادی ربیعی.

(د) کلان طرح «چیستی عرفان شیعی»:

با نظر به گسترش روزافزون عرفان‌های کاذب در دوره معاصر و رواج شبهه‌های گوناگون، ضرورت توجه بیشتر به سنت عرفان ناب شیعی و معرفی آن به نسل‌های جدید احساس می‌گردد که کلان طرح جدیدی با عنوان

«چیستی عرفان شیعی» با هدف معرفی عرفان اصیل اسلامی و آسیب‌شناسی عرفان‌های نوظهور در گروه فلسفه طراحی شده است که تاکنون در این راستا پژوهشی با عنوان «تصویر امامان شیعه در متون زهد و تصوف نخستین» نهایی شده و در آینده نزدیک منتشر خواهد شد و پژوهش دیگری با عنوان «چیستی عرفان شیعی» در دست تدوین است و برای پژوهش‌های دیگر نیز طرح‌هایی آماده شده است.

* برخی از طرح‌های تک‌نگاری شده در گروه فلسفه

۱. مأخذشناسی فلسفه غرب (جلد اول)

۲. مأخذشناسی فلسفه غرب (جلد دوم)

۳. درآمدی بر انسان‌گرایی در غرب